

Pasivna resistenca na obeh straneh v Indiji

Naval pesnica Naidu na svoje istilnice se je izpremenil v komedijo. Nacionalisti pozivajo kmete, naj ne plačajo davkov.

Bombaj, Indija, 16. maja. — Saironji Naidu, 50-letna indijska pesnica in "Ivanka Orleanska", ki je včeraj zjutraj vodila četico nacionalistov po sol v Dharsano z geslom "zmaga ali smrt", je bila danes zjutraj aretirana. Policija se je naveličala štirindvajseturnega sedenja na cesti. Pesnica in njeni romarji so bili odvedeni na postajo in tamkaj izpušeni. Zmaga niti smrti ni bilo.

Pesnica je dospela v Dharsano včeraj zjutraj na čelu procesije 50 prostovoljcev z namerom, da zaseže sol v državni soli čistilnici. Njen naval na sol je bil razglašen po vsej Indiji že pred enim tednom in vsakdo je pričakoval, da bo s svojimi romarji vred na mestu aretirana. Zgodilo pa se je nekaj nepričakovane in čisto novega.

Pol milje od njenega cilja je na cesti stala policija. Bilo je 60 mož z načelnikom vred in vsi so imeli le palice. Pesnica je obstala in policijski načelnik ji je uljudno povedal, da njena procesija ne more iti dalje. "Dobro", je rekla Naidu, "pa ostanem tukaj, nazaj ne grem".

— "Mi tudi ostajmo tukaj", je odgovoril načelnik. Pa so ostali. Pesnica je nekaj časa stala na cesti, nakar je poslala enega po stol. Prinesli so ji stol, drugi so pa posedli po tleh prašne ceste. Policaji so tudi iztegnili nože po cesti. Tako so sedeli do večera in se gledali.

Rockefeller bi lahko plačal 20 milijonov dolarjev vstopnine vsak dan skozi eno leto za vsa kinogledališča v Ameriki. Ako bi se Rockefellerjevo premoženje izpremenilo v desetdolarske banke, ki bi se drug za drugim držali skupaj v pasu, bi lahko s tem pasom opasal zemeljsko kroglo trikrat na ekvatorju in Rockefellerju bi še ostala — vse obresti. Ako pa bi pridjal le del obresti, bi pas dosegel luno!

Rockefellerjevo bogastvo raste

Njegova družina poseduje dve milijardi dolarjev premoženja.

New York. — Institute of Public Service je ta teden izdal knjigo o Rockefellerjevem bogastvu. William H. Allen, direktor omenjenega zavoda, je avtor knjige. Pisatelj domneva, da stari John D. Rockefeller sam poseduje čez eno milijardo (tisoč milijonov) dolarjev, njegova družina pa premore skupaj čez dve milijardi.

Rockefeller ne ve niti ne more vedeti natančne vsote vrednosti svojega premoženja. Ako bi hotel računati, bi nikdar ne dobi pravihne vsote, kajti med računanjem bi vsota narasla. Dohodki od obresti so tako ogromni, da je vsako sekundo nova razlika v tisočkah. Stari Rockefeller bi lahko delil dolarske banke po petajsetih tisočih vsokih vsakih deset minut enega in deset ur dnevno vsak dan in vsako leto, kljub temu bi imel koncem vsakega leta več denarja kot ga je imel v začetku leta.

Ako bi bilo svetovnemskemu Adamu kreditiranih \$500 od prvega dneva, ko je bil ustvarjen in potem sleherni dan skozi vseh 6000 let, bi bila danes njegova bančna vloga manjša kakor je Rockefellerovo premoženje! — Od domnevanega datuma Kristusovega rojstva je dva dolarja na minuto!

Rockefeller bi lahko plačal 20 milijonov dolarjev vstopnine vsak dan skozi eno leto za vsa kinogledališča v Ameriki.

Ako bi se Rockefellerjevo premoženje izpremenilo v desetdolarske banke, ki bi se drug za drugim držali skupaj v pasu, bi lahko s tem pasom opasal zemeljsko kroglo trikrat na ekvatorju in Rockefellerju bi še ostala — vse obresti. Ako pa bi pridjal le del obresti, bi pas dosegel luno!

Kampanja levčarske unije

Unija se je zavzela, da pridobi deset tisoč članov v prihodnjih par tednih.

New York. — (F. P.) — Needle Trades Workers Industrial Union je znižala pristopnino na \$2.35 za zaposlene oblačilne delavce in na \$1.35 za nezaposlene, ki žele postati njeni člani. Sedaj je podvela kampanjo, da pridobi deset tisoč novih članov do 6. junija, ko se odpre njena konvencija v New Yorku.

Voditelj pravijo o svoji uniji, "da je edina revolucionarna unija v oblačilni industriji, ki je še ostala zvesta fundamentalnim principom delavskega razreda, ki vodi boj proti delodajalcem in njihovim zavetnikom, ki so med voditelji nazadnjaških unij in da se bori proti brezposelnosti in beraškim mezdam."

Ako bo njena kampanja uspešna in bo pridobila določeno število članov do časa konvencije, bo postala močna delavska organizacija in bo posedovala dovolj sile, da bo lahko podvela militatno borbo proti priganjstvu, ki se uvaža v delavnicah, znajo nju med, kompanijskim intjarnu, proti terorju delodajalcev in državnih oblasti in proti vsem zlom in mizernemu položaju, ki prevladuje v oblačilni industriji.

Zenska kandidata za gubernera

Elyria, O. — Anna K. Storek je bila na zborovanju socialistične delavske stranke nominirana kot kandidata za mesto gubernerja. Stranka šteje v državi Ohio je par sto članov.

Boj proti vražarstvu v Angliji

London, 16. maja. — Tu se je ustanovil "Klub trinajstih," ki ima 13 članov. Namen kluba je, pobirati vražarske tradicije v zvezi s številko 13 in drugo ljudsko praznoverje. Včeraj je vsah 13 članov korakalo na sestanek. Nosili so odprte dežnike pri jasnem dnevu, korakali pod listvo, rasbili ogledalo in pri obedu so bili obdani a figurami bežh slonov, človeških okostnjakov in hudčev — v dokaz, da se ne boje ničesar.

Tekstilni magnetje nagradili miličarje

Njihovo glasilo so napolnili z dobro plačanimi oglasi

Raleigh, N. C. — (F. P.) — Tekstilni baroni v južnih državah so mnenja, da je dobra poteza, ako nagradijo svoje prijatelje. To je bil vzrok, da je moral "Carolina Guardeman", uradno glasilo državne milice, odkloniti nad petdeset oglasov, ki so jih poslale tekstilne družbe, ker ni bilo za vse prostora v listu.

Skoro vsi oglasi so bili poslani od tekstilnih družb. Tekstilna podjetja iz Marlona in Clinchfielda, kamor je bila prošla leto poslana milica, da ukroti stavarke, so vzle več strani oglasov. Istotako American Cotton Mills Co. iz Bessemer Cityja, kjer je bila v prejšnjem letu tudi stavka tekstilnih delavcev.

Nezadnje je bila zadodana z oglas Reynolds Tobacco Co. iz Winston-Selema, ki plačuje svojim delavcem od \$8 do \$12 na teden.

V mestu tobačnega trusta so na delu organizatorji Trade Union Unity lige, da organizirajo tobačne delavce. Kaj lahko se iz tega razvije upor med njih izvajev in da ga potlačijo se bo morala Reynolds Tobacco Co. obrniti na svoje prijatelje, ki jih ima v državi milici.

Harrison kritizira konsolidacije železnic

Denver, Colo. — Na zborovanju bratovščine železnih klerkov je predsednik George M. Harrison bical poskuse železnih konsolidiranih železniške družbe na škodo delavcev in drugih, ki so odvisni od železniške transportacije. Harrison je pokazal na združitve, ki so bile napravljene od sedaj in so imele za posledico, da je bilo na tisoče železnih delavcev odslovljenih z dela.

Najstarejše ameriško mesto še vedno raste

Washington, D. C. — St. Augustine v Floridi, ki je najstarejše mesto v Združenih državah, je v zadnjih desetih letih naraslo v prebivalstvu za 92 odstotkov kakor poroča biro ljudskega štetja. Letos so tam nasteli 11.930 oseb. Drugo najstarejše mesto Alexandria v Virginiji je tudi napredovalo, toda tretje, Plymouth, Mass., je pa nazadovalo za okrog 50 prebivalcev.

Pekovski delavci zahtevajo

St. Louis, Mo. — Delodajalci nasprotujejo zahtevi pekovskih delavcev, ki žele, da se skrajša delovni čas za eno uro na dan. Pekovski delavci morajo sedaj delati šest dni v tednu in od osem do deset ur na dan. Povprečna mezda pekovekega delavca je \$35 na teden. Skoro vse pekarnje v St. Louisu uposljujejo organizirane pekovske delavce.

Locke, angleški pisatelj, umri

London, 16. maja. — William J. Locke, znameniti angleški novelist, je včeraj umrl v Parizu v starosti 67 let.

UNIJE BOJKOTIRAJO MERIŽNE PRODAJALNE

National Tea Co. že čuti posledice svojega sovražnega stališča proti organiziranemu delavstvu

Minneapolis, Minn. — (F. P.) — The National Tea Co., ki ima svoje prodajalne v vseh večjih ameriških mestih, že čuti posledice boja, ki ga je vodila proti unijam v tem mestu. Stavbinske unije in organizirani pekovski delavci v Minneapolisu so se že večkrat "spoprijeli s to družbo. Zanesljiva poročila govore, da je bojkot, ki ga vodijo delavske unije, učinkovit in dobički kompanije so se v zadnjih mesecih precej znižali.

National Tea Co. je zgradila svoje veliko postopje v tem mestu z neunijskimi stavbinami delavci in se je dosledno upirala upostovitvi organiziranih pekovskih delavcev.

Pekovska unija se bori tudi proti Zinsmaster Baking Co., veritni kompaniji, ki se trdovratno upira unijoniziranju njenih delavcev. Ako se bodo delavske unije dosledno držale programa, za katerega so se izrekle in vodile se sanaprej taktiko bojkotiranja, bodo morale veritne kompanije spremiti stališče, ki so ga doslej zavzemale proti organiziranim delavcem.

Grundyja se obeta poraz pri volitvah

Organizirano delavstvo mu nasprotuje, ker se je potegoval za Parkerja

Washington, D. C. — (F. P.) — Politikaši in glavnem mestu, ki opazujejo razvoj volilne kampanje v državi Pennsylvaniji, z gotovostjo napovedujejo Grundyjev poraz. Mnenja so, da bo organizirano delavstvo v Pennsylvaniji napelo vse svoje sile, da ga porazi pri primarnih volitvah, ki se bodo vršile 20. maja. Grundy je slabo zapisan pri delavskih unijah radi njegovega odprtega sovraštva proti delavskim unijam, ki ga je pokazal v zadnjem času tudi s tem, da je podpiral Parkerja in glasoval za njegovo potrditev.

Grundy je prvi na listi senatorjev, ki so obsojeni na poraz pri volitvah radi stališča, ki so ga zavzeli glede Parkerja. Ameriška delavska federacija kaže na usodo senatorjev, ki so podpirali Newberryja v njegovi bitki. Vsi senatorji, ki so glasovali zanj, so bili pozneje poraženi. Uradniki federacije so mnenja, da ista usoda čaka tudi senatorje, ki so glasovali za potrditev Parkerja.

Neunjski delavci grade kolodvor v Omahi

Omaha, Neb. — Centralni delavski svet svari delavce, naj ne prihajajo v Omaha za delom. Brezposelnost, posebno v stavbinski industriji, je velika. Pri zgrabi kolodvorja Union Pacific, ki bo stal štiri milijone dolarjev, delajo neunjski delavci za skoro polovico nižjo mezdoto kot jo prejemanjo unjski delavci.

Konvencija kleparske unije

Toronto, Kanada. — Mednarodna kleparska unija bo otvorila svojo konvencijo v tem mestu 14. julija. Pričakuje se, da se bo konvencije udeležilo okrog tisoč delegatov in obiskovakev.

V slavnem Lurdu bi to imenovali velik čudež!

Hamilton, Ont., Kanada, 16. maja. — Charles Elgie je več kakor eno leto trpel na mrtvoudu. Noge so mu bile čisto mrtve za hojo. Poskusil je mnogo zdravnikov in zdravil, a vse mu ni nič pomagalo. Pred dvema dnevoma ga je pa obiskala sestra, katere ni videl že dvanaest let. Ko je zagledal sestro, ga je prešinilo čustvo, da je v trenutku pozabil na svojo bolezen — vstal je s stola, skočil proti sestri in jo objel. Bolezen je izginila.

Brezposelnost med pisarniški delavci

Novo metode in iznajdbe jih mečejo na ceste

New York. — (F. P.) — Kako dva pisarniška delavca lahko opravita delo, za katero se doslej potrebuje deset delavcev, je pojasnjeno v posebni okrožnici, ki jih razpoljila pisarniškim tvrdkam Dictaphone Sales korporacija, ena izmed mnogih kompanij, ki prodaja pisarniške stroje, ki izpodrivajo delavce in tako povzročajo brezposelnost.

S pomočjo diktafona lahko dve osebi napišeta 134 pism na dan, to je skoro dva tisoč pisanjih vrst, za kar se je do sedaj potrebovalo najmanj deset pisarniških mož. Ako tako hitro in naporno delo prevzema dva živca pisarniškega delavca ali delavke, za to se ne zveni nihče. Na trgu je dovolj delavskega materiala in neka uposlovalna agentura oglašuje v listih, da preskrbi izurjene strojeplake za plačo \$14 na teden.

Pennsylvanija železnica rabi v svojih pisarnah stroje, ki so reducirali pisarniške moči za dve tretjini. Delavci in delavke, ki so bili odslovljeni, ne morejo dobiti dela drugod, ker vse družbe nabavljajo za svoje pisarne stroje, ker je to cenejše in praktičnejše od starih metod.

Zamorska organizacija protestirala

New York. — Narodna asociacija za napredek zamorskega ljudstva protestira, ker so bile zamorske matere, čijih sinovi so padli v zadnji svetovni vojni, ločene od belopoltnih na parniku, ki jih je vozil v Evropo, da pošljo svoje grobove padlih sinov. Kri, ki so jo prelili v "vojni za demokracijo" sinovi zamorskih in belopoltnih mater, je bila zdeda, pravi asociacija v svojem protestu, zato bi ne smelo biti razlike, ki zapostavlja zamorske matere.

Gubernar Kohler oprošten

Sheboygan, Wis. — Porota tukajšnjega okrožnega sodišča je v četrtek oprostila Walterja J. Kohlerja, gubernerja države Wisconsin, ki je bil obtožen korupcije v zvezi s svojo volilno kampanjo. Sodnik odloči v par dneh, če pravore ostane ali bo ovržen. Na temelju posebne procedure so porotniki imeli odgovoriti na osem vprašanj. To so prezirli in enostavno oprostili gubernerja.

Eksplozija v premogovniku

Washington, Pa. — Dne 15. maja je bila razstrelba v Poughatitan premogovniku v Avellu, Pa. Po prvem poročilu je 400 mož delalo ob času eksplozije v jami in 17 je bilo mrtvih, kasneje se je pa izkazalo, da je bilo prvo poročilo brez podlage glede števila mrtvih. Podrobnosti še niso znane.

Plemensko sovraštvo v južnih državah

Vzelo bo še desetletja, predno bo izginilo

Atlanta, Ga. — (F. P.) — Človek, ki ni še nikdar obiskal južnih držav, si ne more predstavljati sovraštvo, ki ga goji belopoltno prebivalstvo napram črncem. Potnik, ki pride iz severnih v južne države, opazi povsod napise, ki določujejo segregacijo belopoltncev od črncev. To se vidi na železniceh, v gledališčih, hotelih, v restavracijah, šolah in cerkvah.

V Birminghamu so vozovi ulične železnice razdeljeni na dva dela, eden za črnce, drugi za belopoltnce. Gorje zamorcem, ako bi prišel v oddelek, ki je določen za belopoltno ljudi. Gotov je, da ga bodo potniki pretepili, lahko se mu pa zgodi še kaj hujšega.

Predniki zamorcev so bili sužnji, katere so belopoltni trgovci vozili iz Afrike. To je prokletstvo, ki spremlja generacije od civilizne vojne, ko so zamorec dobili "svobodo". V južnih državah morajo zamorec opravljati najhujša in najtežja dela in mezda, ki jo prejemaajo, je nižja od one, ki jo prejemaajo belopoltni delavci, akorpav je tudi mezda teh zelo nizka.

Delavske unije na jugu so tudi prepejene s sovraštvom do zamorskega delavca in se niso nikdar zanimale za akcijo, da jih pridobe v organizacijo. Ta taktika je za unije škodljiva in se večkrat bridko maščuje, posebno v školjkih, kajti takrat družbe uporabljajo zamorske delavce kot stavkokaše.

Dokler se delavske unije na bodo pričele zanimati za organiziranje zamorskih delavcev, ni upanja na boljše industrijsko razmere v južnih državah.

Proti konsolidaciji železnih družb

Finančni interesi skušajo preprečiti sprejetje Couzensove predloge

Washington, D. C. — (F. P.) — Pri zaslišanju pred federalno trgovinsko komisijo je Donald Richberg argumentiral v prilog sprejetja Couzensove predloge, ki je sedaj pred kongresom in prepoveduje konsolidacije železnih družb, dokler kongres ne amendira zakona o transportaciji, da se tako ljudstvo obvaruje škode, ki jo prinašajo združenja.

Richberg je legislativni zastopnik železnih bratovščin in je govoril v smislu zaključkov, ki so bili sprejeti na konferenci voditeljev železnih bratovščin, ki se je pred par tedni vršila v Washingtonu. Richberg je dokazoval, da so skeme konsolidacij v interesu finančnih grup, katere se ne ozirajo na farmarje in druge, ki se poslužujejo železnice pri transportaciji produktov. Konsolidacije so tudi velik udarec za železničarje, ker je vsakemu združenju sledila odslovlitev železničarjev.

Proti sprejetju Couzensove predloge so se zarotile vse nazadnjaške grupe, ki imajo v Washingtonu svoje lobiste, da pritiskajo na senatorje. Za predlogo stoji progresivni senatorji, ki vodijo akcijo, da pride predloga čimprej na razpravo v senatu.

Spet družinska tragedija

Chicago. — William Schlieemann, 118 W. 113th st., star 32 let, je v četrtek obstrelil in težko ranil svojo ženo in tri otroke. Najmlajše dete, ki ga je imela žena v naročju, je takoj umrlo; žena in druga dva sinčka so v bolnišnici. Mož se je prepiral z ženo radi nekega dolga in to ga je privedlo do tragedije.

Akcija za oprostitev Mooneyja

Obrambni odbor je izdal pamflet, ki ga bo razposlal voličem države Kalifornije

San Francisco, Cal.—(F. P.) — Tom Mooney je še vedno v ječi in bo še ostanl tam, ako volilci v državi Kaliforniji ne prisilijo gubernerja Younga, da se bo pričel zanimati za Mooneyjev slučaj in ga izpustil iz zapore.

Velika večina ameriškega ljudstva je prepričana, da je Mooney nedolžen. Sodnik, ki ga je obsodil, državni pravdnik, ki je vodil prosekucijo, načelnik policije in porotniki, ki so ga spoznali krivim, izjavljajo, da so prišli do prepričanja, da je Mooney nekriv sločina, katerega je bil obtožen.

Obrambni odbor je te dni izdal pamflet, v katerem je navedena popolna zgodovina sodnijskega procesa v zvezi s Mooneyjevim slučajem. Iz njega se jasno vidi, da je bil Mooney žrtve omreženja od ljudi, ki so ga sovrašili zaradi njegove aktivnosti v delavskih organizacijah. Odbor bo gledal, da bodo pamflet prišli v roke slehernega volilca v državi Kaliforniji. Mooney je brezposleno plediral na gubernerja, naj ga izpusti iz zapore, v katerem se nahaja še štirinajst let. Evvidenca o nedolžnosti Mooneyja v pamfletu je tako kompletna, da je obrambni odbor prepričan, da bodo volilci, kadar se bodo dodobra seznanili z zadevo, odločno zahtevali da se ga izpusti iz zapore. Gubernar Young, ki je pokazal svojo pristanost v mnogih slučajih, ne bo mogel ignorirati zahteve volilcev niti se ne bo mogel isogibati temu vprašanju kot se je doslej.

Obrambni odbor potrebuje sedaj denar, da bo lahko razposlal pamflete med volilce. Prispevke se lahko pošlje na tajnika odbora George S. Levija.

Konvencija železnih telegrafistov

Los Angeles, Cal. — Te dni se je otvorila v tem mestu konvencija železnih telegrafistov, na katero je dospelo 550 delegatov. Glavno delo konvencije bo revizija ustave. Prvi dan zborovanja so delegatje sprejeli resolucijo za skrajšanje delovnika. Sedaj morajo telegrafisti delati sedem dni v tednu in osem ur na dan. Konvenciji predseduje predsednik bratovščine E. J. Manion.

V senatu se kregajo radi mornaričnega pakta

Washington, D. C. — Senatni odsek za zunanje zadeve zdaj zaslubuje razne zainteresirane stranke glede londonskega mornaričnega pakta. Zaslišanji je še bilo več nasprotnikov pogodbe, med katerimi je tudi par admiralov. Debata v odseku je zelo vroča. Podadmiral Jones je izjavil v četrtek pred odaskom, da je bila Amerika potegnjena za nos v Londonu.

Vrtnarji se ne smejo organizirati

Lincoln, Ill. — Vrtnarski delavci, ki so odšli na stavko, da tako prisilijo Gullet Floral Co. na priznanje njihove novo ustanovljene unije, so dobili ultimatum, naj si izbižajo idejo o uniji iz glave in naj se takoj vrnejo na delo, ako ne bo izgubili svojih služb.

Konvencija delavske federacije

Salt Lake City, Utah. — Letna konvencija državne delavske federacije se bo vršila v tem mestu. Otvoritev konvencije bo na 18. septembra.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZDRUŽENJE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$3.00 per year...

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Member of the Federated Press

Glasovni iz naselbin

Priznanje komur priznanje Girard, O. — V Girardu se vedno ponajam s kakim predkom...

V spisu, kjer mr. Penko opisuje kako je prišel v Girard, pravi, da v Girardu živi okrog 70 slovenskih družin...

Potem opisuje velike uspehe gotovih rojakov. Ne vem, kje je dobil te informacije. No, mogoče so pa drug drugega obmetavali...

Prvi prav, da je stavba doma stala preko \$35,000, kar je za kakih \$10,000 previsoko. Potem opisuje rojaka Anzička in pravi, da je njemu v največje veselje...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih...

Se več takih stvari se lahko navede ako potrebno. Tukajšnji Slovenci ga imajo še dobro v spominu iz stavke, ki je bila v tukajšnji usnarjni leta 1919...

Mr. Penko pravi, da je A. zelo napreden in delaven. Da, kjer mu kima, ampak tukajšnji Slovenci pa pravijo, naj večina odločuje...

Anziček je sedaj najboljši delavec za Pirčev list, in kakor vidim, je tudi agent za družstvo SDZ. Nadalje piše, da je bil J. Cuketa po županju imenovan v mestno zbornico...

Jaz bi rečem toliko, da tukajšnji Slovenci bolj vado kot Pirčev zastopnik ali Enakopravnost zapela hvalospev pred par tedni se na prvi strani.

Edino priznanje mu dam jaz, da je bil zelo dober za oglaševanje tukajšnjih koncertov, ki so se vršili v zadnjih par letih. Kar pa dvomim, da bi bila naselbina kaj bolj napredna radi tega.

Mr. Pirc se mu je posebno zavajljal za zadnji koncert, ki se je vršil 3. maja, češ, ako ne bi bilo njega (Dolčića), bi bilo slabo. Posebno se mu je zahvalil, ker je oglaševal koncert v Prosveti...

Nadalje Penko opisuje razgovor z rojakom Juvančičem in pravi, da se še in sešel z rojakom v Ameriki, da bi se mogel jako pogovoriti in da ima glazbeno vpogled v jugoslovansko politiko in upa v bodočnost države.

Priznam, da so pogoji za bodočnost, ampak dokler bo kmet marširal na komando farovčev, je ne bo še, Rojak Juvančič se je menda naročil na A. D. in je zato tako pohvaljen.

Ko je pa bil par let tajnik dr. SNPJ in zastopnik Prosvete, se je pa ni hotel naročiti. Menda se mu je zdelo preveč pobarvan. Ako ga zanima jugoslovanska politika, saj si naroči Prosveto in bo videl večkrat kaj takega v nji.

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Pravi, da je Anziček delovodja v departmentu tukajšnje usnarjne in da uživa prijateljstvo pri delavcih. Seveda, Anziček je dobro znano (bolj ko Penko tu), kako prijateljstvo uživa pri tistih, katere šikanira pri delu ali drugod...

Itak za nas zgubljena, pravi N. — torej ni vredna usmiljenja. N. pravi, da s svojo gonjo proti organizaciji Slovenski dom ni imel slabih namenov, ampak je hotel le koristiti. Res čudno. Kdo torej računa na nerazsodnost in nizko duševno stopnjo čitateljev?

Meni se zdi, da je N. le slepo orodje v rokah gotovih elementov, koji si valed biznisa ali drugih predsodkov ne upajo na dan. To bo tudi pokazala bodočnost.

Nazadnje še to-le prijatelju N.: Če v resnici ima poštene namene za Sloveski dom, za narod, delavstvo in napredek, pridruži naj se k nam z vsemi svojimi prijatelji, in z združenimi močmi bomo postavili dom, ki bo nam in našim potomcem v ponos in korist. Z združenimi močmi bomo povzdignili ugled naselbine ter dosegli resnične razmah in napredek v narodnem, kulturnem in delavskem oziru.

Jože Kopusar.

Refleksije starejšega rojaka Frontenas, Kans. — Evo ti ga, brat urednik, pa razkosaj kozla kakor hočeš; samo da mi ga čisto ne uničiš. Naj povem, da sem izšel, saj imam spridevalo in en razred ljudake šole. Tudi vem kako se opeka do naša, sam sem Lahom pomagal pri zidanju farovža v starem kraju in tudi drugih poslopij. Hiša je sicer večja kot je v našem mestu unjska dvorana, kar pa ni nič čudnega. Saj pravi pregovor, da je z drugimi rokmi lahko gada loviti.

In mar se ni drugo leto za tem tudi gostilničar domislil, da ima premajhne prostore? Sure, Z Lahi jo mahnejo na delo, potem smo gradili skladišče in tako naprej. Da poduka ne zmanjka, smo šli potem pa k vojakom. Mislim, da se še kateri mojih sovisokošolcev nahaja v Zdrženih državah.

Torej kar se moje osebe tiče sem svojim vsojiteljem lahko hvalečen. Oropal so nas za čas, ki bi ga imeli preživeti v šoli. In za tri ure se tudi ne izplača nositi šolske torbice. Upoštevajoj to, se ni čuditi, ako nisimo boljši.

V 108. številki Prosvete sem čital dopis br. J. Radeljina, v katerem polemizira o narodnih domovih, za kar mu dam precej priznanja. Stališče, da mora biti precej spretnosti pri graditvi domov, je na mestu. Ali kaj hočeš, ker je navadno toliko ignoranca med ljudmi.

Nemška dvorana, katero o omenja, je v naši naselbini. Poslopije, ki se je tedaj imenovalo strelski klub, so lastovali Slovenci. Povedati je potrebno, da so tudi naši rojaki precej pripomogli, da je bilo prodano, češ, ne boste pili ječmenovca enajst kozarcev za en kvoder. In tako se je pričelo brez razsodnosti, kot je to običaj pri vsaki stvari. Da ne bo zamere pri tistih, ki kaj štejejo, naj se poslopije proda. Tako smo sklepali.

Kupec je bil Nemeč. In potem pa "auf meine" komando. "Sedaj boste pili moje pijačo," sem slisal. Potem pa zopet nesoglasje. "Kaj storiti?" je bilo vprašanje. "Mufati" se, ali kam? "Postavimo dvorano," je bil glas, ki smo se ga oprijeli. Prvi je rekel, tukaj jo postavimo; drugi je inistiriral naj bo tam; tretji se je pa postavil, češ "glij" tukaj bo in nikjer drugje in ravno tako bo. Končno smo jo vseeno zgradili.

Dolga je še nekaj bilo, a dohodkov pa malo. Kaj storiti? "Poakusimo s konzumnim društvom, da prepodimo strah iz spodnjih prostorov." Rečena storjena. Dvorana nekam okreva. Potem mi zadržarji pričnem kupovati poslopje in zopet kričanje, češ, socialisti nam hočejo dvorano vzeti. In da bi \$20 prej plačal kot bi en ducač jaje dobil? Pr-m-o-j, nikdar! Hiša je društvena in "daco". Tako smo modrovali in se medseboj kratkočasil.

In ko je dotični Nemeč slisal, da konzumno društvo kupuje Avstrijsko dvorano, je tudi on pomislil v nakup svojo, ki sedaj pripada združni prodajalni in društvo. In ako nas pride obiskat naš stari znanec, bo nam zopet našel v Eagle's dvorani, ki je prekrščena v Central Hall, torej že tretje ime.

Ako bi bilo manj združbarjev, več graditeljev in več sloga, pa bi ljudstvo bilo v maršidom na boljsem. Izrek pokojnega M. Malšana je jako priporočljiv v upoštevanje. Glas se: Pogačo je lahko rezati in jesti, ali speči jo, je pa drugo vprašanje. Tako se je izrazil ob ustanovitvi pogrebnega zavoda, ko so "prijatelji" napredka zopet prišli na aveto.

Naj še dodam, da se pogrebni zavod nahaja v Central dvorani. Ta institucija še precej dobro napreduje kljub tistim, ki so podjetju nasprotni. Tako so torej naše reči umerjene. Enkrat sem slisal govornika v starem kraju, ki je med drugim rekel, da si domisljamo, da smo veliki, v resnici smo pa le odrasli otroci.

Delavske razmere so slabe kot povsod, posebno pa za nas starce. Kompanije nas ne marajo. Samo von J. L. Lewis nas "lajka". Upam pa, da me ne bo več pritisnil za desetlet. Leta 1903 je zadostoval tista mala knjižnica iz Nemčije in so v rudarski organizaciji dobro znali kam spadam. Kar se tiče boja med Lewisom in Howatom naj rečem, da je prvi hotel vsemogočnega dolarja od zadnjega. Nisem vnet za trpinčenje, ali Lewisu bi dal tiste zapestnice od pokojnega F. J. vaski dan po dvanajset ur na roke namesto šest ur.

Frank Krajsel.

Uprizoritev hrvatske igre Chicago, Ill. — Dramsko društvo Nada uprizori dne 26. maja v Č.S.P.S. dvorani, 1126 W. 18th st., ob treh popoldne igre "Majstorska Ruža", ki je delo Joza Ivaklića, dramaturga zagrebskega gledališča. Ta igra bo sedaj prvič proživljena na hrvatskem odru v Chicagu in je ena najboljših dram v hrvatskem jeziku. Dramsko društvo Nada je del Jugoslovanskega prosvetnega udruga. Cena vstopnicam je v predprodaji 75c, pri blagajni bo en dolar. Dobe se pri hrvatskih trgovcih in članih udruženja in Nade. Med odmorom in po igri bo sviral tamburaški zbor Jugoslav Tamburitza orkester. Igra vsebuje tudi popevke narodnih pesmi in sloviti hrvatski ples kolo. Na predstavu vabljeni vsi.

Odbor.

Lisnica urodništva

Johnstown, Pa., M. B.: Dotični stvari je bil določen gotov rok, ki je potekel v prejšnjem letu.

Broughton, Pa., F. J.: — Ako ste dopis poslali in ga je pošla nam dostavila, tedaj smo ga ali priobčili ali pa vas obvestili, če ni odgovarjal predpisom.

North Chicago, Ill., M. K.: Zenaka sedaj ne zgubi državljskih pravic, če se poroči z nezdravljanim.

La Salle, Ill., J. S.: — V nekaterih državah in mestih nezdravljani lahko s "prvim papirjem" volijo v nekatere lokalne urade.

Chicago, Ill., A. N.: — Vprašanje je nerazumljivo. Povejte na kratko, česa želite.

Windsor Heights, W. Va., Victor Hribar: — Ako so bili vaši otroci rojeni v Združenih državah, so ameriški državljani. Njih kristni listi so v arhivu okrajnega sodišča. Če so vaši otroci bili rojeni v inozemstvu in ste jih dobili k sebi mladoletni, so z vašimi državljanskimi pravicami avtomatično postali ameriški državljani. V slučaju potrebe dobite zadevne listine lahko vsak čas na pristojnem okrajnem sodišču, da dokažete državljanske pravice vaših otrok.

Dijak obsojen v zapor

Idealna hiša

Na svetovni razstavi v Chicagu leta 1903 bo tudi nove vrste hiša — kakor poročajo stavniki odbor — ki je morda predhodnik bodočih stanovanj. Iznasel jo je Buckminster Fuller iz New Yorka, stavniki inženir, ki je tudi postal načrte in majhni model čikaškemu razstavnomu odboru.

Hiša, zgrajena po Fullerjevem načrtu, je popolnoma neodvisna od tal in varna pred terti in roparji, ognjem, poplavo, potresom, viharjem, pekočim solncev in ledenim blizzardom; hiša je dalje neodvisna od občinskega vodovoda, elektrarnarstva in plinarskih družin, odvodnih kanalov in mestnega davka. Gradi se lahko v masni produkciji in ceni, ki se računna na podlagi današnjih stroškov ene hiše, bo \$3000 ali 50 centov funt.

Iznajditelj je hišo v svojem patentu krstil na "Dymaxion House", kar je kombinirana okrajšava dveh besed "dynamic" in "maximum", ki značita v tem slučaju "dinamično v največjem obsegu". Iznajditelj je zavrel vse stare koncepte stavbarstva in arhitekture in si je izmislil nekaj čisto novega. Temelj ali fundament hiše je železen jamba ob stolpu, v katerem je naprava za odvajanje nesnage, tank za kurivno olje, trikotni elevator na zobčastih kolesih in dieselsov motor, ki proizvaja električno luč, toploto in refrigeracijo. Teoretični izdatki proizvajanja vseh teh potrebščin so preračunani na \$5 mesečno — in hiša je kot enota sama svoja električna. Stolp stoji na cementni podlagi in je pričvrščen k tloris s tremi kablji.

Okrog tega stolpa je poslopje, ki ima šest oglov. Prilike je štramba in garaža za avto ali hangar za letala. Prvo nadstropje je štirinajst čevljev ob tal in je razdeljeno v družinsko sobo, dve veliki spalnici s kopalnicama vred, kuhinjo in perilnico, ki pere avtomatično na motor; dalje je knjižnica, v kateri sta radio in televizor. Drugo nadstropje je igralnica za otroke in odraslene. Stene se odpirajo in zapirajo, če je treba solčno kopel ali senoc. Vse pohištvo je pritrjeno ali vdelano v stene in tla. Vse stene so iz steklenih šip in vsaka šipa je vakuum, ki se ne zdrobi in ne pušča skozi vročine niti mraza. Oken ni in ventilacija je napeljana po zrakovodu v stolpu, ki deluje avtomatično. V hišo ne pridejo muho, komarji niti noben drugi mrčes. Pod je iz bakelitna in sloni na pnevmatičnih mehurčkih, ki absorbirajo vsak udarec; tudi dete bo odskočilo, če pade na tla.

Hiša visi na stolpu, okoli katerega je zgrajena. Stolp ima na vrhu obrč, ki se lahko natakne na kavelj in zrakoplov lahko dvigne vso stavbo ter jo odnese v drugo mesto ali drugo državo! Bodoča hiša — ako bo to — se bo torej poljubno selila s stanovniki vred iz kraja v kraj.

Gospodinjsko delo, ki ni danes nikdar končano, bo v tej hiši izvršeno v petnajstih minutah, pravi iznajditelj. Kadar bo ženska prišla, bo samo polagala posamezne kose perila v stroj in kosi se vrnejo v tretih minutah — oprani, posušeni in polikani.

Knjige in revije

"Cankarjeva družina" v stari domovini izdala letos v oktobru še lepše knjige od lanskih. Za letos so naznanjene sledeče knjige:

- 1. Koledar za leto 1931. Imel bo mnogo zanimivih slik, poučnih spisov, povesti, poročil itd.
2. Doberdob, vojni roman, spisal Lovro Kuhar. Nova knjiga o strahotah vojne.
3. Povesti iz delavskega življenja, prevod od Weiskopfa, proletarskega pisatelja.
4. Zadnji dnevi ljudi, prevedeno delo znamenitega francoskega zvezdoslovca Flama riona, ki prikazuje, kako nastajajo in umirajo zvezde.

Ameriško življenje

Nista vedela, da sta poročena. Senor Frank Munoz in seniorita Felipa Garcia sta poznala le španske običaje, ne pa ameriških. Mišlila sta, da bo vse dobro, če se ravnata po špansko. Ko sta se pripravljala na ženitovanje, sklenila sta, da se poročita 1. junija v cerkvi Sv. Patrika, toda pred poroko mora biti tri tedne časa za odklice. Šla sta torej na delo že 1. maja namreč po poročno licenco.

V okrajnem uradu, kjer dajejo licence, je bila dolga vrsta ženinov in nevest. Stopila sta v vrsto kakor sta videla druge. Sploh sta dobro pazila na druge, da ne bo kake pomote, ker sta oba znala komaj par besed angleščine. Licenco sta nekako dobila in nato sta sledila drugim. Kam vaju, tam i mi — bo je prav. Tako sta za drugimi pari prišla pred sodnika, ki je poročal. Ker nista razumela kaj se tam godi in ker sta bila uverjena, da je vse potrebno glede licence, sta udano stala pred sodnikom in dovolila, da je sodnik položil njeno roko v njegovo in ju nekaj vprašal, nakar sta seveda prikimala. Saj je tam vse prav... Potem sta dobila še eno listino in odšla za drugimi iz poslojpa.

Frank in Felipa sta bila poročena, a nista vedela tega in pridno sta se pripravljala na poroko. Tedaj se je Felipa premislila in je odpovedala Franku roko. To rado pride. Čet pet mesecev je pa nekому pokazala listino, katero ji je dal sodnik in izvedela je, da je mislus Munoz. Nato je šla spet na sodniško s tobo za ločitev zakona, ampak to pot je vzela tolmara s seboj in strahu, da je sodnik spet poročil s kom.

Peter in Pavel

William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je dejal, da se federacija zadovoljuje z Owenom J. Robertsonom, ki ga je inženir Hoover imenoval vrhovnim sodnikom namesto odklonjenega Parkerja. Ker se zadovoljuje Green, se mora zadovoljiti tudi federacija!

Green je vodil boj proti Parkerju in ga pomagal pobiti v senatu, ker je sovražnik organiziranega delavstva. Kje pa je dokaz, da je Roberts prijatelj organiziranih delavcev? Kje je garancija, da bo Roberts kot vrhovni sodnik kaj boljši kot bi bil Parker?

Roberts je korporacijski advokat in pripada Mellonovi mašini republikanske stranke v Pennsylvaniji. Morda še ni imel prilike direktno pokazati mrznje do unij, pokazala pa je Mellonova mašina, ki zagovarja "yellow dog" pogodbo prav tako navdušeno kot sodnik Parker.

Čudna so pota, po katerih hodi papa Green. V Parkerju je spoznal sovražnika, toda v Robertsonu, ki služi enim in istim interesom — ga ne vidi.

Smrten greh

Lincarska drhal v Texasu, ki je z dimom zadušila zamorca, je stori la velik kapitalistični greh. Ne z lincanjem črnca. Belokožci na jugu obkajo, streljajo ali sezigajo zamorce že dolgo dobo, ne da bi bil kdo kaznovan zaradi tega. Kapitalistična justica je slepa kot človeška ribica, kadar gre za lincarske umore. To ni greh.

Drhal v Shermanu, Tex., pa je z zamorcem vred unčila tudi sodnijsko poslopje. To pa je greh! Uničevanje lastnine je po kapitalistični morali neopusten greh — veliko večji greh kakor pa uničevanje človeškega življenja.

Barbari na jugu so zaenkrat naredili napako in mogoče bo nekaj lincarjev kaznovanih zaradi tega kozla.

Indijski bratje

"Svetnik" Gandhi je v zaporu, toda njegova revolva, napol pasivna in napol krvava, se nadaljuje. Procesije gandijcev, izgredi in spopadi s policijo ter vojaštvom so na dnevnem redu.

Ameriški čitatelj bi iz dnevnih poročil v časopisih sodil, da so policaji in vojaki v Indiji, ki potlačujejo izgrede, sami Angolci. Velika Britanija je gospodar Indije, torej je tudi njena oborožena sila v tej deželi izključno britanska!

Temu pa ni tako. Policaji in vojaki so domačini! Indijci so, ki pripadajo različnim narodnostim in veram! Angolci samo vodijo in dajejo povelja, domačini pa streljajo na domačine — na svoje brate. Višji poveljniki — generali — in nižji častniki so Angolci; tudi nekatere izbrane vojaške enote, na primer letalci in operatorji tankov, so iz angleškega moštva, vse ostalo moštvo je pa indijsko. Policija je do malega vsa indijska. In to indijsko vojaštvo in indijska policija pokorno poslušata povelja Angolcev in pridno strelja na indijske množice!

Ali bi bilo to mogoče, če bi bili indijski narodi zavedni in zreli za svobodo in demokracijo? Izbajalec in propalce se ne manjka pri nobenem narodu, to je res, ampak pri svobodnih narodih so ti izjeme. V Indiji je pa baš narobe. Tam so Gandhijevi nacionalisti izjeme! Vsi drugi — celih tristo milijonov — so hlapci, katerim je hlapčestvo v krvi: rezultat petstoletne suženjake, praznoverske vzgoje.

Ta vzgoja je bila ponovno osvetljena zadnje dni, ko so se v mnogih krajih Indije spopadli pristaši hinduške in muslimanske vere. Hindu je pokoren sluga in pohlevno vleče kot mula, divji pa postane takrat, kadar vidi Indijca, ki je druge vere. Po hinduški veri je govodo sveta živina, ki se ne sme ubiti. Pri njih vidiš bike in krave, ki crkajo od starosti. Muslimani pa pobijajo govodo in jedo meso in zato jih Hinduti strašno sovražijo. Zadnji teden so imeli muslimani svoj praznik, na katerega zakaoljejo tele in ga darujejo po svojem običaju. In zaradi kljanja tele so bili kravci izgredi, pri katerih je bilo šest oseb ubitih. V eni sami vasi so Hinduti s sekirami sesekali štiri muslimane! — Mar je to dokaz zrelosti za civilizirano samovlado?

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosvete v Jugoslaviji.)

DRUGI DAN BEOGRAJSKEGA PROCESA

Dr. Trumbić dela opazke

Ke je hotel odvetnik dr. Crnić nekaj vprašati, ga vpraša predsednik, kako mu je ime.

Dr. Trumbić pripomni glasno: "Predsednik ima pa slab spomin."

Predsednik zahteva, da se dr. Trumbić opraviči.

Dr. Trumbić: "Nisem mislil šabo. Rekel sem samo privatno, da ima predsednik slab spomin. Izjavljam lojalno, da to ni bila žaljivka."

Na prasanje, ali je res zasledoval višje oficirje in generale da bi napravil atentate nanje, pravi obtožencev, da imenovanih generalov Timića in Belmarkovića sploh ne pozna.

Ob 1. popoldne je bila današnja razprava pretrgana ter se bo jutri zjutraj nadaljevala.

Nekaj epizod s procesa

Ko so bili včeraj ob začetku procesa pripeljani obtoženci v dvorano, se je kmalu pojavil v dvorani tudi neki tajni policijski agent, ki je prišel nadzorovati. Čim so ga obtoženci zagledali, so začeli glasno kričati: "Ven, ven!" Niso dali miru, dokler agent res ni odšel.

Včeraj so med drugimi zahtevali odvetniki, da se razprava vrši v drugi dvorani, kjer bo več prostora za publiko. Predlagali so univerzitetno dvorano, nekdo od advokatov pa je predlagal, naj bi se proces vrši v Zagrebu v dvorani velesojna, kamor gre nad 3000 ljudi!

Dr. Trumbić je včeraj pikroleplo pripomnil ob neki priliki — kar smo že poročali — da slabo bere cirilico... Ko mu je bilo danes dovoljeno govoriti z dr. Mačkom, ga je poljubil na lice, kar so vsi obtoženci sprejeli s ploskanjem in vzklikanjem: "Živijo!" (Dr. Trumbić je za časa svetovne vojne emigriral in v inozemstvu delal največ za ustanovitev Jugoslavije. Zdal prav s srcem brani ljudi, ki jim obtožnica očita, da skušajo rušiti državo. Enega izmed njih je poljubil bil v znak prijateljstva.)

Ko je na današnji razpravi predsednik sodišča vprašal obtoženega Bernardiča, ali je res 7. novembra nameraval napraviti atentat na kapetana Kaledinca, ki je bil res napaden, je obtožencev najprej prosil, naj mu povedo hrvatski, kateri mesec je to november, ker tega ne pozna. Pojasnilo mu, da je to "studeni".

Potem je izjavil, da je bilo to nemogoče, ker je bil prejšnji dan aretiran. In sicer — opozarja obtožencev — ob devetih zvečer, ko je ležal v postelji. Pri tem pripomni, da dober revolucionar vendar ne more ob devetih zvečer že spat!

Iz vse države se je prijavilo prosvolnih zagovornikov 163. To je smatral predsednik za demonstracijo ter je odbil to. Dr. Trumbić pripomni, da je to pač manifestacija, ne pa demonstracija.

Te-le epizode ilustrirajo značaj in mišljenje obtožencev, odvetnikov ter celokupne javnosti, kakor tudi ilustrirajo položaj, v kakršnem so živeli obtoženci za časa zapora.

TRETI DAN PROCESA PROTI HRVATOM V BEOGRADU

Zastleavanje Bernardiča

— Vse zanika. — Razne izjave na policiji, prvi, ki je dal pod pritiskom. — Enko pred preiskovalnim sodnikom. — Odvetniki zahtevajo, da se uradnike, ki so pretili, obtoži.

Beograd, 27. aprila 1930.

Včeraj je bil tretji dan procesa proti hrvatskim teroristom. Vse dan so se zasliševali prvega obtoženca Bernardiča. Njegovo zasliševanje se je končalo, danes, nedelja, sodišče ne dela, jutri pa se začne z zasliševanjem Hadžića, drugega glavnega obtoženca.

Z drugega dne

razprave posnemamo po raznih časopisih še nekaj podrobnosti. Pripominjamo, da časopisi poročajo precej obširno o procesu, vendar morajo mnogo zamolčati. Ko je n. pr. predsednik začel, kako je bil zasliševan na položju od Bernardiča naj poro-

ciji, je Bernardič vse to povedal. Časopisi so napisali o tem le stavek: Bernardič obširno opisuje potek zasliševanja na policiji. — Samo to, nič več.

Na drugem dnevu procesa je prišlo do predloga odvetnika Bernardičevega, naj obtožencev opiše, kako je bil zasliševan na policiji, koliko časa, kako so ga izpraševali, v kakih okoliščinah i. t. d. Predsednik pravi, da to ni važno.

Odvetnik dr. Gvozdič: Važno je izjavil svobodno?!

Predsednik: "Kdo pa trdi, da je izjavil svobodno?"

Odvetnik dr. Hefer opozarja, da je policija ravnala protizakonito, ker ni obtožencev takoj predala sodišču, marveč jih tako dolgo držala in zasliševala sama.

Predsednik: Čigav branilec ste vi?

Dr. Hefer: Jaz sem branilec Štraka in Bana.

Predsednik: Kaj se potem vmešavate? Imate kak formalen predlog.

Hefer: Predlagam, da se to dejstvo ugotovi.

Dr. Trumbić: Njegov predlog ima zmišl, ker citira paragrafe.

Predsednik: Zakaj vi neprestano ovirate razpravo in vpadate? Sicer pa, ovirajte kakor vam drago, potrpežljivi sem in govorniki bomo kolikor vam drago, samo zdravja nam bog daj.

Dr. Gvozdič vpraša Bernardiča: Kaj je bilo potem na policiji?

Bernardič: Razen tega sem se srečal na policiji s prof. Jelasičem solnih oči, jokal sem četrto ure in nisem mogel spraviti besede iz ust. Jelasič mi je rekel: Vem, trpiš, — ko sem prišel k sebi, sem mu dejal: Jaz sem moral tako izjaviti.

Bernardič izjavlja nadalje, da so ga nagovarjali, naj postane policijski zaupnik, kar pa je seveda odklonil. Šlihi so ga tudi, naj bremeni druge, zlasti voditelje bivše seljačke stranke radličevcev. Bil je od policije v Zagrebu zaslišan samo enkrat, a moral je podpisati tri zapiskane na enkrat. Prebrati jih ni smel.

Predsednik: Zakaj niste rekli pol. šefu dr. Bedekoviću, da bi zapisnike prebrali, preden bi jih podpisali?

Bernardič: Ali mislite, da sem bil toliko svoboden?

Tretji dan

Včeraj, tretji dan procesa, se je nadaljevalo zasliševanje obtoženega Bernardiča. Začeli so s četrim dejanjem, radi katerega je Bernardič obtožen, namreč o peklnem stroju pod mostom na Martinovki pri Zagrebu, naj bi ga pogrnili v zrak v hipu, ko bi preko njega vozil posebni vlak s poklonitveno deputacijo.

Obtožnica pravi, da sta šla Stefanec in Hadžića za Bernardičem v Karlovač, od koder so prepehali peklni stroj v Zagreb. Tam je policija prva dva zaprla ter tako preprečila vso akcijo.

Obtožencev trdi, da ni bilo nobenega razgovora. Bil je res v Karlovaču, a le da bi se privatno nekaj pogovoril s Stefancom. V vlak so se skupaj vozili, Stefanec je imel pri sebi potmo kosa, a Bernardič ni vedel, da je v njej peklni stroj.

Državni tožilec pravi, da je Margetič pri zasliševanju trdil, da Bernardič ve za vse te stvari. Bernardič pravi, da je Margetič ob priliki njune konfrontacije ves čas jokal. Se ko sta odhajala, so mu se oči solzile. Vprašal ga je mimogrede, zakaj govori ne resnico, pa mu je Margetič jokal odgovoril: "Kaj hočem, moram. Če ne priznam, mi grozi robitva."

Kljub protestom odvetnikov, naj se policijska zasliševanja nadaljuje, ker so nastala pod pritiskom, ad vendarle prebrali vse te zapisnike. Tudi obtožencev protestira, češ da so vse izjave izmišljene in izsiljene.

Ko so prebrali policijska zaslišanja, preidejo na branje zasliševanj pred preiskovalnim sodnikom. Ko preberejo, vpraša predsednik obtoženca, ali je vse to, kar je izjavil, pred preiskovalnim sodnikom v Zagrebu res ali ne.

Bernardič: "Ni resnica. Ko sem začel pred preiskovalnim sodnikom dr. Arnerijem tajiti,

kar sem izjavil na policiji, mi je on predočil izjave prof. Jelasiča, da sem od njega zahteval denar za teroristične akcije. Trdno sem bil prepričan, da to ni res in da je Jelasič to izjavil neprostovoljno. Zato sem tajil dalje. Ko je dr. Arneri videl, da tajim ten preklecujem izjave na policiji, je skočil izza mize, začel nemirno hoditi po sobi ter kričati, da se bomo v Beogradu že drugače pogovorili..."

Predsednik: "Da je to mogoče? G. dr. Arneri je tako dostojen človek in nikdar ne kriči in razgraja."

Bernardič: Ne vem, kakšen je, a jaz govorim čisto resnico."

"Kako je razgrajal?"

"Jaz nisem hotel priznati, on pa je začel glasno kričati ter zahteval, da priznam. Vplival je name. Pripeljite ga semkaj, pa mu bom vse to povedal v oči, četega ne verjameta. Prišel sem iz policije na sodišče v upanju, da bom tu lahko svobodno govoril. A tu zveč, če bom bremenil druge, bom sicer obsojen, a le na 10 let, če pa ne bom bremenil drugih bom obsojen na 20 let. Spoznal sem, da sem v slabšem položaju kot poprej, ker je zdaj takorekoč že padla obsodba."

Potem so citali še poročila o konfrontaciji Bernardiča s drugimi obtoženci. Vse te citanje je trajalo par ur.

Ker je bil obtožencev izmučen, so razpravo za včeraj zaključili. Jutri se proces nadaljuje. Na vstop pride vsekakor Hadžića.

Inozemski časopisi o procesu ne poročajo tako zelo obširno. Dosedaj so predvsem pisali, da Bernardič izjavlja, da je bil na policiji primoran dati obremenilne izjave, ker so mu grozili.

Vsa javnost v državi in tudi izven države pa pazno zasleduje tok procesa, kolikor more po naših časopisih. (Dalje prihodnih.)

Po 16letih iz ruskega ujetništva. — V Krašno se je že dni vrnil iz ruskega ujetništva Jazez Greš. posestnikov sin iz Kranjske brda nad Krašnja. 2. avgusta 1914 je bil vpoklican k vojakom. Šel je na rusko fronto, kjer je bil 18. decembra 1914 ranjen, 22. decembra pa ujet. Po dolgem prekladanju iz kraja v kraj je došel v Omsk v Sibirijo. Po revoluciji je dobil službo v neki pekarni v Omsku. Šest let se ni javil domačin nič, tako da so mislili doma, da je mrtev. Potem pa je iznenada prišlo pismo, da je živ. Šel letos mu je uspelo, vrniti se domov. 14. aprila je odpotoval iz Omska, 24. aprila pa je bil že doma — to je vsekakor hitra pot iz Sibirije. Pripoveduje, da je življenje v Sibiriji slabše, da je kruh na karte, da se mezza slabe in da je tamkaj še mnogo Slovencev, ki ne morejo nekateri pa ne morajo domov.

Slovenski umetnik — žrtve velenja mesnega prometa

Slovenski slikar Fran Sterle, znan zlasti kot izborni portretist v oltju, je pred tedni odšel na potovanje. Obiskal je spetoma na otoku Korziki g. Flacha, bivšega franc. konzula v Ljubljani, ter je tamkaj na otoku tudi portretiral najlepšo lepoticu otoka. Potem je šel v Pariz, potem v London, da bi si ogledal jugoslovansko umetnostno razstavo.

Pri tem obisku Londona pa se mu pripetila nezgoda. Na ulici ga je neki motociklist s svojim motociklom povozil tako nesrečno, da je Sterle bil onesvečen ter dobil teške poškodbe. Prepeljali so ga v bolnico v Londonu, a so še sedaj ni zavedel. Poškodbe so zelo resne ter je malo upanju, da bi okrevl.

Samomor v Zvijah. — V soboto 26. aprila zjutraj je bila ljubljanska policija obveščena, da se je v Dravljah obsela neka ženska, ki so jo našli otroci v nekem kozolecu. V obešenki so spoznali 66letno posestnikovo in mlajrjevo ženo Marjeto Trampušovo iz Dravlj. Bila je zadnje čase vedno potra in zmedena in zato je najbolj verjetno, da je dejanje izvršila v duševni zmedenosti.

Slovenski učejak pozvan v Berlin. — Profesor dr. Albert Ogrizek z gospodarsko-gozdarske fakultete zagrebške univerze, doma iz Rogazke Slatine, je prejel povabilo na visoko poljedelsko šolo v Berlinu. Tam naj bi nekaj semestrov delal kot profesor in sotrudenik znanega zootehnika dr. Kronacherja. Prof. dr. Ogrizek se je temu odzval ter dopuše te dni v Berlin, kjer bo imel nastopno predavanje sredi maja.

"SPEKTROMETER"

Važen izum dunajskega zdravnikarja

Dunajski internist dr. M. Weiss je izumil aparat, ki pomeni veliko pridobitev ne samo v tehničnih obratih, kjer se uporabljajo barvila, marveč tudi v medicini, ker je mogoče s njim analizirati barvitost urina, iz česar se more sklepati na stanje te ali one bolezni.

Starejša medicina je presojala barvo samo po izkustvu, navedla pa utemeljuje svoje sodbe na povsem znatnih podlagi. S pomočjo spektrometra je uspelo dr. Weissu odkriti v urinu ljudi, ki trpe na sladkorni bolezni, novo barvilo, tako zvali urobilin, ki omogoča diagnostiko te bolezni tudi v takih primerih, kjer doslej sladkorja z navadnimi poskusi ni bilo moč dognati. Dalje je z novim aparatom mogoče dokazati tudi barvilo, ki spada med prve simptome zastrupljenja s svincem. To barvilo izvira iz krvnega barvila in se imenuje porfirin. Na ta način se da ugotoviti zastrupljenje s svincem že v stadiju, ko bolezen še ne more povzročati večjih razdejanj v organizmu. Velik napredek pomeni novi spektrometer tudi za diagnozo različnih akritih krvavitev v želodcu in črevesju. Znano je namreč, da starejši diagnoze, ki skušajo dognati kri v iztrežkih, ponavadi ne zadoščajo, zakaj kri, ki proniča iz kakega ulčusa, se lahko v prebavilih zaradi učinkovanja fermentov tako prikrije, da jo je na koncu nemogoče dokazati. V tem stadiju bolezni pa je mogoče s pomočjo spektrometra najti v primeru narejenem ekstraktu iz krvi izviračo porfirin. Dokaz tega barvila, ki tudi tukaj uspe s pomočjo spektrometra in sicer kvantitativno, izključuje napačne diagnoze, ki so bile dokaj pogoste po starejšem načinu.

Uporaba spektrometra je tedaj zelo mnogovrstna in pomena tega izuma za moderno diagnostiko, danes še ni mogoče popolno oceniti.

NJEGOVA TEORIJA

"Zdi se mi, da je bil zasebni tajnik Durtain tisti, ki je umoril Melvilla", je rekel komisar in se zamisljeno ozri na Jamesa Greena. "Prepričan sem, da je tako, čeprav nimamo zadostnih dokazov za sumnjo. Durtain je pa tako prebrisana, da se ne bo nikoli izdal..."

Detektiv, ki ga je državna policija časih vprašala za svet v važnih zadevah; je malomarno prikimal.

"Prav tako mislim jaz, gospod komisar; a kakor vse kaže..."

Ni dokončal stavka, spet je umolknil.

"Melvillova vdova je razpisala nagrado sto tisoč dolarjev, da izsledimo morilca", je čez delj čas klaverno nadaljeval komisar. "Bojim se pa, da je njena ponudba brez haska."

"Sto tisoč?" se je vneto zavzel Green. "To zadošča, da dobimo zločinca."

"Le kako? Kaj mislite, da je kdo, ki ve za njegovo dejanje, in bi ga podkupili?"

"Neumnost! — oprostite — s vedeti morate, da človek vendar na tak premeten način ne bo koga umoril in ga oropal za milijon, če ve, da je obnem odvisen od koga drugega! Durtain je moril — pa sam — in natančno vem, kako se je to zgodilo."

"Dokazi, dokazi!" je zavzdihnil komisar.

Green se je komaj opazno nasmehnil.

"Prosil bom gospo Melvillovo, naj mi da tisto nagrado. Jaz ne bom pri tem nič zaslужil, obljubilim pa, da bom s tistim denarjem prijel morilca."

"Pa kako vendar?" ga je vprašal komisar.

"To je moja teorija. Mislim pa, da je pravilna. Kaj menite, gospod tovariš, koliko bi stalo, če bi za en večer najel vse gledališče?"

"Trideset tisoč bo zadosti."

"Dobro, izorno — deset tisoč za pisatelja, deset za igralca in kolikor mogoče veliko za reklamo, časopisje in drugo ropotljo!"

"Veste — niti malo ne razumem, kaj hočete s tem doseči."

"Stvar je zelo preprosta. Zdi se mi, da je gospa Melvillova pripravljena žrtvovati vse, da se izrodi morilec njenega močnega sodišča. Gotovo bo soglašala s mojim predlogom."

"Kakšen pa bo — ta predlog?"

"No — naročil bom kakemu pisatelju, kakemu izveščevalnemu dramatikarju, naj napiše igro: 'Umor Melvilla'. S svojimi igralci jo bomo uprizorili na svojem odru. Slavno občinstvo bomo s prav spretnimi članki in vseh listih, s plakati in z reklamami — to bo podkurilo. Dogodek je star komaj nekaj tednov, vse je tako burno, povsod je bilo toliko razburjenja — brez dvoma bo hotel vsak videti to igro."

"Dobro — in...?"

"In — tudi Durtain bo prišel — seveda."

"Navzite temu — pride! Saj veste: vsakega morilca nekaj vije na kraj njegovega zločina. Pa bodisi, da je tisti kraj samo namišljen. In mimo tega si je svest zmagal, niti ne sanja se mu, da kdo sumnja njega."

"Pa dobro — prišel bo — kraj upate pridobiti s tem?" Green ga je presunljivo pogledal.

"Gospod — kaj vam ne gre v glavo? Videl bo sebe še enkrat, kako ubija — on sam! Na to se oprira moja teorija..."

Stičinašt dni je trobil vsak list, vsak plakat, vsak klin in u-blijal ljudem v glavo, da bo prvega decembra v mestnem gledališču 'senzacijska uprizoritev: Umor Melvilla'. V časopisju je bilo brati med vrsticami, kolikvega umetniškega pomena je ta igra; kako je pisatelj nekako v zvezi s morilecem — vse besede so bile polne slutenj in tajnih namigavanj. Gledališko blagajno so ljudje kar oblegali — in Durtain, ki je nekaj časa okleval, ali bi šel k predstavi ali ne — je le še s težavo dobil vstopnico. Nj se mu izpolnila želja dobiti ložo zase, zadovoljiti se je moral s tem, da je sploh dobil kolikor toliko pripraven sedež.

Med občinstvom si opazil do- sti prijatelj in znavec umorjenega Melvilla. Nekaj jih je trdilo, da je prišla tudi njegova žena — in da so videli nekje v gledališču vso zastrto v črnilo. Pa se je zdelo, da to le ne more biti res.

Občinstvo je napeto sledilo igri. Dejali so, da je pisatelj zelo spretno uporabil vse vesti časopisja o umoru in tudi vse prizadevanja policije za izsleditev morilca — dogodki so se vrstili ko bliski, dejanje je naglo stopnjevalo in se burno bližalo katastrofi.

Slednjič sta bila samo dva na odru: Melville in njegov morilec. In gledalec so presunljivo doživljali pričo vse javnosti te groz- ne dogodke, katero so imeli po časopisnih vesteh še v živem spominu — in ki so se slednjič končali z umorom Melvilla.

Igralec so bili obdarjeni z burnim ploskanjem, ki mu ni hotelo biti ne kraja ne konca. Pa je minilo dobrih pet minut, preden se je zastor vnovič dvignil in sta se na odru prikazala oba glavna junaka. Morilec pa, ki je imel med igro čisto navaden obraz, se je zdaj prikazal z izorno ponorenim obrazom — Durtain! "Ali vam je slabo?" je neki gospod sočutno vprašal Franco- za, kateri se je mahoma zgrudil ob ograji lože na tla. Durtain, napol v omedlevec, se je zaman trudil, da bi imel vsakdanji o- braz.

"Hvala, hvala", je zajecjal, "neka me je prijelo — a je že prešlo."

"Dovolite", je dejal neznan gospod, "da Vas povabim s seboj. Voz Vas sunaj že takaj."

Francos bi bil rad biljani po- koncu. A Green on je bil namreč neznan gospod — si je odviljal

eu. Gotovo bo soglašala s mojim predlogom."

"Kakšen pa bo — ta predlog?"

"No — naročil bom kakemu pisatelju, kakemu izveščevalnemu dramatikarju, naj napiše igro: 'Umor Melvilla'. S svojimi igralci jo bomo uprizorili na svojem odru. Slavno občinstvo bomo s prav spretnimi članki in vseh listih, s plakati in z reklamami — to bo podkurilo. Dogodek je star komaj nekaj tednov, vse je tako burno, povsod je bilo toliko razburjenja — brez dvoma bo hotel vsak videti to igro."

"Dobro — in...?"

"In — tudi Durtain bo prišel — seveda."

"Navzite temu — pride! Saj veste: vsakega morilca nekaj vije na kraj njegovega zločina. Pa bodisi, da je tisti kraj samo namišljen. In mimo tega si je svest zmagal, niti ne sanja se mu, da kdo sumnja njega."

"Pa dobro — prišel bo — kraj upate pridobiti s tem?" Green ga je presunljivo pogledal.

"Gospod — kaj vam ne gre v glavo? Videl bo sebe še enkrat, kako ubija — on sam! Na to se oprira moja teorija..."

Stičinašt dni je trobil vsak list, vsak plakat, vsak klin in u-blijal ljudem v glavo, da bo prvega decembra v mestnem gledališču 'senzacijska uprizoritev: Umor Melvilla'. V časopisju je bilo brati med vrsticami, kolikvega umetniškega pomena je ta igra; kako je pisatelj nekako v zvezi s morilecem — vse besede so bile polne slutenj in tajnih namigavanj. Gledališko blagajno so ljudje kar oblegali — in Durtain, ki je nekaj časa okleval, ali bi šel k predstavi ali ne — je le še s težavo dobil vstopnico. Nj se mu izpolnila želja dobiti ložo zase, zadovoljiti se je moral s tem, da je sploh dobil kolikor toliko pripraven sedež.

Med občinstvom si opazil do- sti prijatelj in znavec umorjenega Melvilla. Nekaj jih je trdilo, da je prišla tudi njegova žena — in da so videli nekje v gledališču vso zastrto v črnilo. Pa se je zdelo, da to le ne more biti res.

Občinstvo je napeto sledilo igri. Dejali so, da je pisatelj zelo spretno uporabil vse vesti časopisja o umoru in tudi vse prizadevanja policije za izsleditev morilca — dogodki so se vrstili ko bliski, dejanje je naglo stopnjevalo in se burno bližalo katastrofi.

Slednjič sta bila samo dva na odru: Melville in njegov morilec. In gledalec so presunljivo doživljali pričo vse javnosti te groz- ne dogodke, katero so imeli po časopisnih vesteh še v živem spominu — in ki so se slednjič končali z umorom Melvilla.

Igralec so bili obdarjeni z burnim ploskanjem, ki mu ni hotelo biti ne kraja ne konca. Pa je minilo dobrih pet minut, preden se je zastor vnovič dvignil in sta se na odru prikazala oba glavna junaka. Morilec pa, ki je imel med igro čisto navaden obraz, se je zdaj prikazal z izorno ponorenim obrazom — Durtain! "Ali vam je slabo?" je neki gospod sočutno vprašal Franco- za, kateri se je mahoma zgrudil ob ograji lože na tla. Durtain, napol v omedlevec, se je zaman trudil, da bi imel vsakdanji o- braz.

"Hvala, hvala", je zajecjal, "neka me je prijelo — a je že prešlo."

"Dovolite", je dejal neznan gospod, "da Vas povabim s seboj. Voz Vas sunaj že takaj."

Francos bi bil rad biljani po- koncu. A Green on je bil namreč neznan gospod — si je odviljal

Slovenska Narodna Podporni Jednota. Ustanovljena 8. aprila 1904. Inohor. 17. Junija 1907 v dravi Illinois. 2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill. Tel. Rockford 4994. GLAVNI ODBOR S. N. P. J. UPRAVNI ODBOR: VINCENT CAINKAR, predsednik... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. FRED A. VIDER, gl. tajnik... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. BEAN NOVAK, tajnik bol. oddelka... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. JOHN VOGRICH, gl. blagajnik... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. FILIP GODINA, upravitelj glasila... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. JOHN MOLEK, urednik glasila... 2657 S. Lawndale Ave. Chicago, Ill. ODBORNICI: ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstown, Pa. DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill. JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik... 5734 W. 20th St., Chicago, Ill. GOSPODARSKI ODBOR: FRANK ALESH, predsednik... 2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill. JOHN OLIP... 3624 W. 27th St., Chicago, Ill. JOSEPH SISKOVICH... 1009 E. 74th Street, Cleveland, Ohio. POROTNI ODBOR: JOHN GORSEK, predsednik... 414 W. Hay St., Springfield, Ill. ANTON SULAR... Box 27, Arma, Kans. JOHN TRČELJ... Box 257, Stralman, Pa. FRANK PODROJ... Box 61, Park Hill, Pa. FRANCES KAKOVSEK... 1916 Adams St., No. Chicago, Ill. OKROŽNI ZASTOPNIKI: GEORGE SMREKAR, prvo okrožje... 127 Main Ave., W. Alliquippa, Pa. JOHN LOKAR JR., drugo okrožje... 605 E. 162nd St., Cleveland, Ohio. FRANK KLUN, tretje okrožje... Box 658, Chisholm, Minn. JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje... R. R. 7, Pittsburg, Kans. FRANK KLOPČIČ, peto okrožje... P. O. Dinea, Wya. NADZORNI ODBOR: FRANK ZAITZ, predsednik... 3629 W. 26th St., Chicago, Ill. ALBERT BRAST... 555 S. Pierce St., Milwaukee, Wis. MICHAEL PLESHE... 510 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POZOR!—Korrespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradi, se vrši takoht VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika, naj se pošljejo na predsedništvo. VSE DRUGAŠNJE pismenstvo in stvari, ki se tičejo gl. upravnega odbora in odbora veče, naj se pošljejo na gl. tajništvo. Vse zadeve, ki zadevajo obsejalni poslovni, naj se pošljejo na bol. tajništvo. Vse zadeve, v zvezi s blagajniškim poslom, naj se pošljejo na blagajništvo. VSE PRITOKNE glase posiljujejo v gl. upravno sodbo naj se pošljejo Frank Alesh, predsedniku nadzornega odbora. VSE PRISREVI na gl. prejeti odskaj se naj pošljejo na John Gvešča, predsednika prvotnega odbora.

VSE PRISREVI in drugi prispeli, nanašajo, oglaš., naročnine in oplač. vse, kar je v zvezi s glavnimi odborniki, naj se pošljejo na "PROSVETA", 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. NOBE: Correspondence with the Executive Office should be addressed to the President. Communications for the various presidents should be addressed to them. All remittances of money and business concerning below and members other than staff benefit should be addressed to the secretary's office. Matters of sick benefit should be addressed to the assistant secretary. Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Complaints concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Alesh, chairman of the Board of Supervisors. Charges, complaints and appeals should be addressed to John Gorsek, chairman, Judicial Committee. Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other business pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA".

ovratnik sukinja in mu pokazal, kdo da je. Durtain se ni več upiral. "Nikar ne opozorite ljudi nase", mu je zasopetel Green, "sicer bom moral poklicati stražnike, da Vas primejo. To

